

Muzeul Județean de Istorie și Arheologie Maramureș

Baia Mare - 110 ani de activitate muzeală

MUZEUL
DE ISTORIE
ȘI ARHEOLOGIE
VIU 2

Muzeul Județean de Istorie și Arheologie Maramureș

Baia Mare, str. Monetăriei nr. 1-3
430406, jud. Maramureș
tel.0262.211.924, fax 0262.211.927
www.maramuresmuzeu.ro
e-mail: maramuresmuzeu@gmail.com

Editor: Viorel RUSU

Text: Ioan BOTIȘ

Ilustrația: Zamfir ȘOMCUTEAN

Tehnoredactare: Ioan BOTIȘ, Zamfir ȘOMCUTEAN

**Baia Mare - 110 ani de
activitate muzeală**

Baia Mare
2014

110 ani de activitate muzeală instituționalizată în Baia Mare

Ideea înființării muzeului orășenesc băimărean a fost o dorință mai veche al intelectualilor orașului Baia Mare, aceștia declanșând, de prin anul 1885, o susținută campanie în presa locală pentru înființarea mai întâi a unei Asociații Muzeale Băimărene, apoi a unui muzeu. Acest proiect a căpătat contururi mai precise în vara anului 1898. La 30 august 1898, a fost ales comitetul pregătitor al Asociației Muzeale Băimărene, având atribuțiile de a întocmi statutul asociației, colectarea pieselor și recrutarea membrilor. Un an mai târziu, Adunarea generală a comunității orașului Baia Mare, prin hotărârea nr.3679/53, din 10 iunie 1899, a stabilit înființarea unui muzeu orășenesc care să cuprindă colecțiile de vestigii istorice și de cărți. S-a luat hotărârea ca până la identificarea unei clădiri proprii a muzeului piesele cu valoare istorică, obiectele de artă și cărțile să fie depozitate în clădirea arhivei orașului.

La 31 august 1899 a fost convocată Adunarea generală constituantă, a fost aprobat statutul asociației, acesta fiind apoi confirmat de către ministrul de Interne, în anul 1900. Potrivit statutului, scopurile asociației corespundeau unor vederi progresiste: trezirea, dezvoltarea și propagarea interesului publicului față de muzeu, culturalizarea maselor prin răspândirea științei, reunirea, în vederea realizării acestui scop, atât a oamenilor de specialitate, cât și a publicului interesat în probleme științifice și de educație colectivă, oferirea de explicații în domeniul arheologiei, istoriei, artelor,

etnografiei și științelor naturii prin organizarea de lecții publice și expoziții, tipărirea de cataloage și publicații, îmbogățirea patrimoniului muzeal prin efectuarea unor săpături arheologice.

Până la ședința Adunării generale constituante, 85 de persoane și-au anunțat intenția de a deveni membri și de a sprijini asociația cu contribuții bănești. Membrii fondatori se obligau la o contribuție de 50 de forinți, iar membrii ordinari și susținătorii (provenind nu doar din Baia Mare, ci și din Timișoara, Târgu Mureș, Cluj, Budapesta, Kosice, Győr etc.) la 1-3 forinți.

Ca urmare a acestei hotărâri, în anul 1900, și-a început activitatea Asociația Muzeală Băimăreană, creație a lui Gyula Schönherr, membru corespondent al Academiei Maghiare de Științe. Încă din timpul studenției, Schönherr s-a adresat de mai multe ori prin intermediul presei orașului Baia Mare și cetățenilor acestuia, îndemnându-i să păstreze „vechiturile” găsite și să le depoziteze în sălile arhivei orașului. El a fost primul care a donat muzeului o colecție formată din obiecte preistorice, antice, monede vechi și cărți, exemplul lui fiind urmat la scurt timp de alți cetățeni ai orașului. În aceste condiții, chiar înainte de a fi fost înființat în mod oficial, muzeul deținea 613 piese, printre care se numărau reproduceri în gips ale unor florini de aur bătuți în monetăria din Baia Mare, un topor din epoca bronzului, monede romane de

Gyula Schönherr (1864-1908)

argint, arme vechi, documente din secolele XVI-XIX și cărți.

Scopul declarat al Asociației a fost acela de a aduna într-o colecție ordonată vestigiile istorice de odinioară și produsele culturale ale orașului din vremea aceea, pentru a le prezenta publicului larg. Într-o perioadă relativ scurtă a fost înființată o instituție culturală de masă care avea ca scop satisfacerea unor cerințe spirituale ale

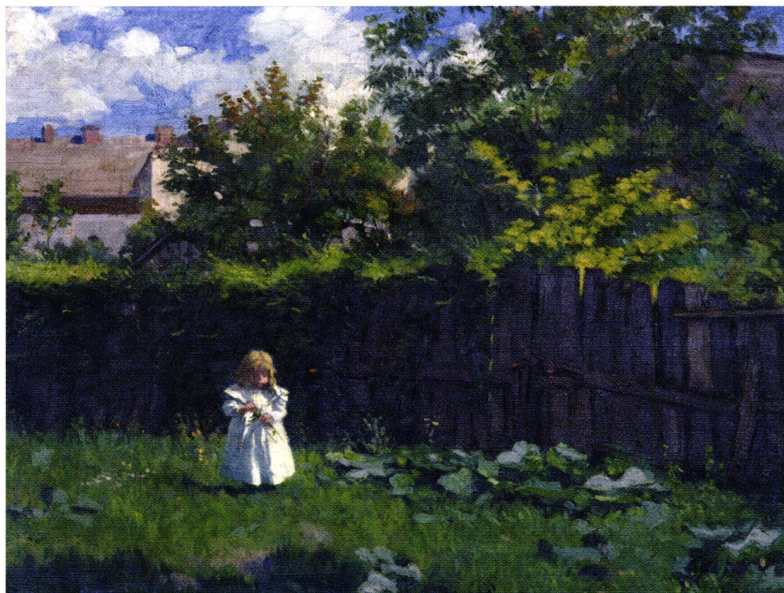

Câteva piese de la prima expoziție a muzeului (1904)

locuitorilor orașului Baia Mare. Această activitate a fost susținută material și moral de Inspectoratul Superior al Muzeelor și Bibliotecilor.

Începând cu anul 1900, orașul Baia Mare, Ministerul Cultelor și Instrucțiunii Publice și Inspectoratul Național al Muzeelor și Bibliotecilor au acordat Asociației Muzeale din Baia Mare ajutoare bănești și au făcut donații în obiecte. Muzeul orășenesc din Baia Mare, în calitate de instituție publică aflată în proprietatea orașului, a beneficiat, începând cu anul 1900, pe lângă asigurarea localului instituției, de un buget anual de șase sute de coroane din partea Primăriei orașului. În plus, Asociația Muzeală, printr-o ordonanță

locală, a fost îndreptăţită la impozitatea în valoare de patru sute de coroane a societăţilor locale şi a celor din împrejurimi. Cel mai mare sprijin material a fost obţinut însă din partea statului, care, începând cu anul 1901, a asigurat câte 1.200 coroane destinate dezvoltării muzeului. Asociaţia a primit şi donaţii importante pentru îmbogăţirea bibliotecii. În anul 1903, prin donarea de tablouri şi gravuri, au fost puse bazele secţiei de arte plastice.

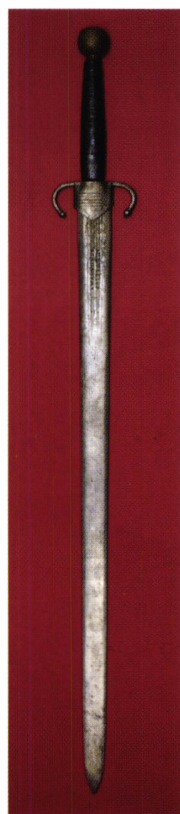
Nyilosy Sandor: "În grădină"

Din resursele existente, pe lângă cheltuielile necesare vieţii de asociaţie, între anii 1900 şi 1903, pentru transformarea, dotarea localului cu mobilier necesar şi pentru aranjarea obiectelor, au fost cheltuite 3.614 coroane, iar pentru îmbogăţirea colecţiilor muzeale şi ale bibliotecii, s-au cheltuit alte 2.960 coroane. Din această ultimă sumă, 1.321 coroane au revenit achiziţionării de cărţi, 595 coroane pentru antichităţi şi 1.044 coroane

pentru obiecte etnografice. Acestor bunuri achiziționate li s-au adăugat numeroase alte obiecte provenite de la instituțiile statului, de la parohii, organe civile și colegii, precum și din donațiile persoanelor particulare.

Dintre documentele legate de istoria locală, cele mai valoroase au fost diplomele privilegiale, tiparnițele sigiilor provenite din arhiva orașului, medaliile și armele vechi, precum și numeroase alte documente de arhivă. Bazele colecției numismatice au fost asigurate prin depunerile Casei de Păstrare pe acțiuni din Baia Mare și au fost completate prin donațiile substanțiale ale persoanelor particulare. Colecțiile de artă și de etnografie au provenit exclusiv din donațiile statului, în schimb, la îmbogățirea bibliotecii și a colecției de diplome privilegiale, pe lângă subvențiile statului, aproape în măsură egală au contribuit și donațiile zeloșilor membri ai Asociației Muzeului. Donațiile diferitelor persoane private au constat în monede, piese de artă decorativă, colecții de mineralogie, cărți vechi, afișe etc.

În anul 1903, Gyula Schönherr a fost ales președinte al Asociației Muzeale Băimărene și, profitând de funcția sa de secretar referent la Inspectoratul Național al Muzeelor și Bibliotecilor, a promovat interesele Asociației, contribuind personal cu donații menite să îmbogățească colecțiile muzeului. Din cotizațiile membrilor și donațiile făcute de stat, până la deschiderea oficială a muzeului, asociația a putut aloca circa 10.000 de coroane pentru achiziționări de

*Paloșul orașului
Baia Mare*

obiecte și pentru amenajarea spațiului dobândit în 1902.

Îmbogățirea colecțiilor și activitatea culturală intensă au determinat deschiderea pentru public a Muzeului Orășenesc Baia Mare, la 19 iunie 1904, în cadrul Adunării generale extraordinare a Asociației Muzeale Băimărene. Patrimoniul muzeului cuprindea deja peste 6.900 de obiecte, iar în urma donațiilor și achizițiilor numărul acestora a sporit, până în anul 1914, la 11.489.

Cu prilejul deschiderii muzeului, în anul 1904, a fost editat de către Asociația Muzeului băimărean *Ghidul Muzeului Orășenesc Baia Mare*, tipărit la Budapesta de către Societatea de acțiuni pentru Literatură și Tipografie Atheneu. Catalogul colecțiilor putea fi obținut de la cel care asigura paza muzeului, prețul catalogului fiind de o coroană, pentru cel legat, și de 50 de fileri, pentru cel broșat.

Colecțiile muzeului Orășenesc Baia Mare puteau fi vizitate în zilele de duminică și în zilele de sărbătoare între orele 10:00 și 12:00 gratuit, și joia în același interval orar, cu o taxă de intrare de 40 de fileri. Copiii sub zece ani puteau vizita colecțiile muzeului numai în prezența unui însoțitor adult. În cazuri excepționale, pentru vizitatorii străini de oraș, muzeul putea fi deschis de către custodele instituției și în afara orarului regulat, pentru o taxă de o coroană. În prima și a doua zi de Crăciun, de Paști, Rusalii, precum și în ziua de Anul Nou, muzeul era închis. Fumatul pe teritoriul muzeului era strict interzis, iar vizitatorii trebuiau să-și lase umbrelele, bastoanele și bagajele la polițistul de pază, achitând șase fileri pentru fiecare obiect.

Colecțiile muzeului au fost împărțite în cinci ramuri: biblioteca, secția de mărturii arheologice, colecția de artă decorativă, colecția de artă plastică și colecția de științele naturii. Dintre acestea, datorită cantității și valorii

cărților, biblioteca putea rivaliza cu succes cu multe dintre colecțiile similare provinciale. Din cauza lipsei de spațiu, biblioteca nu a putut fi dată în folosință în momentul deschiderii muzeului, iar colecția de științele naturii s-a aflat într-o faza incipientă, din care motiv ea n-a putut fi expusă.

La parterul clădirii cunoscute sub numele de „primăria veche”, pentru expunerea colecțiilor au fost puse la dispoziție două camere și un hol, unde au fost expuse colecțiile arheologice, de artă plastică, de arte decorative și de artă populară, precum și o cameră din interiorul curții, aceasta fiind destinată păstrării cărților. „Colecțiile existente ale muzeului, încă de pe acum ocupă întregul spațiu care ne-a fost pus la dispoziție cu generozitate de oraș. În cazul în care colecțiile se vor îmbogăți în ritmul actual, va fi necesar să avem grijă de a asigura într-un timp scurt un spațiu mai mare și mai adecvat. Împrejurările legate de faptul că localul actual nu poate să fie considerat permanent, ne-a îndreptățit ca vremelnic să nu ne apucăm de publicarea catalogului întregului material de care dispunem. Broșurica aceasta, la care aceste rânduri constituie drept prefață, își propune să prezinte doar cele mai necesare informații privitoare la colecțiile ce pot fi vizionate”, se afirma în *Ghidul Muzeului Orășenesc Baia Mare*, redactat de Gyula Schönherr (Președintele Asociației Muzeului Băimărean), Vilibald Semayer și Ernó Myskovszky.

La 10 august 1905, un incendiu a distrus o parte din clădirile vechii primării, iar obiectele muzeale evacuate au ajuns în magazia unui pompier. Conducerea orașului a luat hotărârea să construiască pentru muzeu o clădire aparte, dar această promisiune nu a fost onorată. Astfel, din anul 1906, muzeul s-a redeschis în câteva camere închiriate în localul ordinului minorităților, unde a funcționat vreme de un sfert de secol.

De-a lungul timpului, varietatea și numărul obiectelor au crescut, îmbogățind colecțiile muzeului, piesele provenind din donații, cercetări de teren și achiziții. După 1918, și în Baia Mare s-a desfășurat un proces de integrare a activității muzeale

Lada breslei croitorilor, 1800

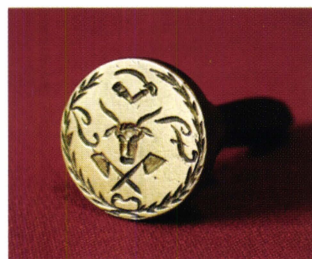
în noul context al României reîntregite, legislația culturală oferind un cadru adecvat de funcționare a acestor instituții. Evenimentele politice, fenomenele economice și marile conflagrații mondiale au influențat și acest segment al vieții culturale, existând perioade în care porțile muzeului băimărean au fost închise vremelnic, colecțiile fiind supuse unui regim prelungit de depozitare și conservare.

În anul 1924, muzeul a fost reorganizat și redeschis în patru camere și două coridoare, conținând 5.026 de piese expuse, dar fără un plan tematic de principiu, în funcție de spațiu, de mobilier și de dimensiunile obiectelor, ca într-un depozit. În anul 1930, muzeul a fost mutat în casele Băncii orașului, din strada Crișan nr. 9. În noul sediu, muzeul a ocupat două camere mari și un coridor, fiind deschis pentru vizitatori în zilele de duminică și sărbători, între orele 11:00 și 13:00.

În perioada celui de-al doilea război mondial și primii ani care au urmat acestuia, muzeul a fost din nou închis. Activitatea muzeului a fost reluată abia în anul 1950. Din 1951, muzeul a avut statutul de muzeu regional, iar din 1968, de muzeu județean. Una din marile probleme de a cărei rezolvare depindea buna funcționare a instituției a fost soluționarea spațiului necesar activității expoziționale, de depozitare, restaurare și conservare a patrimoniului muzeal. În 1955, muzeul a primit în administrare

spațiul din str.1 Mai nr.8, după care a primit un sediu în str. Bicașului (actuala str.Monetăriei) nr.1-3, unde astăzi se află sediul Muzeului Județean de Istorie și Arheologie Maramureș.

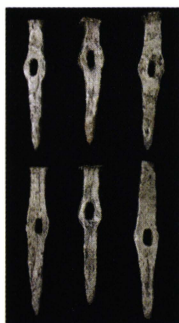
Valorosul patrimoniu muzeal a fost îmbogățit prin numeroase piese rezultate din cercetări arheologice, achiziții și donații. Prin îmbogățirea colecțiilor, muzeul s-a îndreptat spre un profil mixt.

Tipar de sigiliu al unui meșter măcelar

Patrimoniul secției de istorie reflectă evoluția istoriei locale începând cu secolul al XV-lea până în secolul al XX-lea și cuprinde mai multe colecții: de istorie medie, de arme medievale, de arheologie medievală, de numismatică, ceasuri etc.

Colecția de istorie medie constă într-un patrimoniu format din aproximativ 3.500 de piese care reflectă evoluția societății urbane medievale din orașul Baia Mare și așezările urbane cuprinse în arealul învecinat acestuia: lăzi de breaslă, tipare de sigilii aparținând breslelor care și-au desfășurat activitatea în spațiul orașului Baia Mare și în teritoriile adiacente lui, unelte aparținând breslelor mai reprezentative, documente și stampe.

*Ciocane miniere
medievale*

Colecția de arme medievale cuprinde piese de o însemnătate deosebită, printre acestea numărându-se paloșul orașului (secolul al XIV-lea), diferite tipuri de spade, săbii, halebarde, topoare și buzdugane, piese de cuirasă, piese de harnașament, arme și o cămașă de zale atribuită lui Pinte Viteazul.

Dintre piesele care formează colecția de arheologie medievală fac parte obiecte din ceramică, aur, fier și

piatră, piese de mare valoare istorică dobândite în urma descoperirilor arheologice de la Cuhea (Bogdan Vodă), Giulești și Cetatea Chioarului. Colecția de numismatică însumează monede, majoritatea de la sfârșitul secolului al XVIII-lea – secolul al XIX-lea (austriece și ungurești), precum și monede românești din timpul domniei lui Carol I și până în zilele noastre, din metal comun și din argint, precum și bancnote.

*Simon Hollosy:
"Claie de fân"*

Muzeul Județean de Istorie și Arheologie Maramureș deține în patrimoniu o consistentă colecție de ceasornice, peste 300 de piese, constituită prin donații și achiziții. Este vorba despre ceasornice aparținând secolelor XVIII-XX, cu mecanisme fabricate în diferite ateliere europene. Multe dintre aceste piese sunt unicate, așa cum este pendula de perete contemporană Revoluției franceze din 1789, cu un spectaculos cadran pe care sunt marcate și echinoctiile și solstițiile în limba latină, iar ziua este

împărțită în zece ore și anul în zece luni. Un loc important în colecții îl ocupă masivele orologii de turn, respectiv al vechiului mecanism din Turnul Ștefan și vechiul mecanism din clopotnița Bisericii Reformate. Reprezentative sunt mecanismele de perete și postament cu decor fastuos, caracteristic stilului Rococo.

Ceas statueta, secolele XVIII-XIX

Colecția de istorie modernă și contemporană cuprinde sigilii, tipare de sigilii, stampe, insigne, bancnote, documente eclezistice, obiecte de artă decorativă din alamă, lămpi cu petrol, lămpi de tavan, sfeșnice, instrumente muzicale, medalii și clișee fotografice care oferă informații de ordin edilitar, privind evoluția orașului Baia Mare. Colecția de tehnică minieră face posibilă reconstituirea evoluției tehnicii miniere din această parte a României.

Obiectele din patrimoniu provin din cercetările de teren, achiziții și donații din partea unor instituții de profil sau persoane particulare. Cea mai mare parte a obiectelor o constituie uneltele specifice mineritului, mijloacele de iluminat, mijloacele de transport ale minereului, precum și părți componente ale instalațiilor miniere. Imaginea de ansamblu a zonei miniere Baia Mare este completată de fotografii și stampe.

Colecția de aparatură fotografică și fotografii de epocă constă în aparatură și accesorii foto, fotografii de studio cu însemnele fotografului pe

verso, executate după negative pe sticlă, fotografii vechi, toate acestea provenind de la fotografii băimăreni care au activat în perioada interbelică și postbelică, ilustrând evoluția tehnicii fotografiei și diversele tehnici de realizare a fotografiei.

Chei, secolul XVIII

Biblioteca Muzeului Județean de Istorie și Arheologie Maramureș dispune de aproximativ 20.000 de volume, din care 11.000 de volume formează fondul vechi de carte, iar 9.000 de volume fondul de carte curentă, preponderent în limba română (arheologie, istorie, artă și etnografie). Fondul vechi de carte este format din carte veche străină, carte veche românească, manuscrise, periodice și cărți din secolul al XIX-lea și prima jumătate a secolului al XX-lea. Tezaurul muzeului cuprinde sute de piese monetare din aur și argint și diferite obiecte (bijuterii, obiecte liturgice) din metal prețios. Patrimoniul muzeului însumează astăzi un număr de 75.509 numere de inventar.

Înființat ca instituție de sine stătătoare la 1 octombrie 2006, prin

reorganizarea Muzeului Județean Maramureș, Muzeul Județean de Istorie și Arheologie Maramureș a fost acreditat prin *Ordinul nr. 2340 din 5 iulie 2012 al Ministerului Culturii*, publicat în *Monitorul Oficial nr. 502 din 23 iulie 2012*.

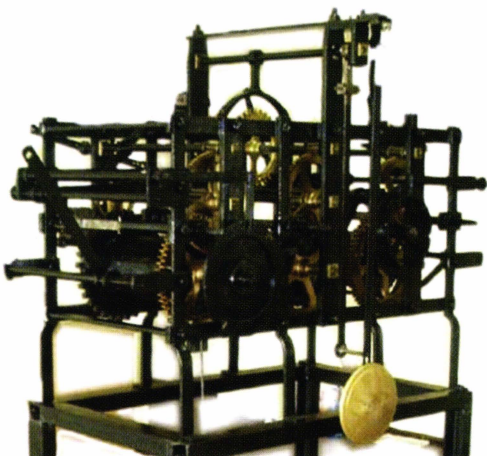
Butoni din argint, secolul XVI

Un element important în ceea ce privește dezvoltarea patrimoniului muzeal și a creșterii prestigiului instituției îl constituie cercetările arheologice sistematice și preventive, supravegheerile arheologice, precum și cercetările arheologice de suprafață. Cercetările arheologice sistematice de lungă durată și de mare amploare se desfășoară anual în necropola tumulară datând de la sfârșitul epocii bronzului de la Lăpuș. Recent s-au încheiat cercetările arheologice preventive din Baia Mare, punctul Piața Cetății, cercetări determinate de implementarea de către Primăria Baia Mare a proiectului „Reabilitarea și promovarea identității culturale și istorice Piața Cetății – Turnul Ștefan”.

Zăvor masiv de poartă, secolele XVII-XVIII

Funcția specifică de punere în valoare a patrimoniului muzeal mobil și imobil a fost materializată prin intermediul expozițiilor permanente și al celor temporare, al programelor și proiectelor culturale editoriale. Alături de realizarea de expoziții și de proiectele de cercetare arheologică interdisciplinară, o prioritate a constituit-o întocmirea unor proiecte culturale depuse pentru finanțare la Administrarea Fondului

Mecanismul ceasului din Turnul Ștefan

Cultural Național, fiind declarate câștigătoare mai multe proiecte culturale și editoriale. Printre acestea se numără proiectul cultural „Mari civilizații ale antichității”, derulat pe parcursul a trei ani, precum și publicarea albumului „Baia Mare oraș liber regal. Vestigii și mărturii istorice medievale”.

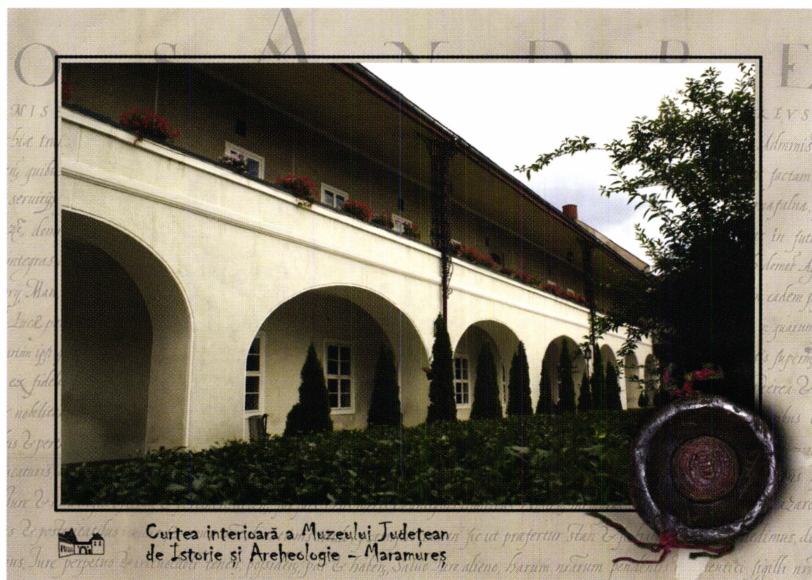
Începând cu anul 2006, a fost lansat un program de educație muzeală, interactivă și interdisciplinară, numit „Muzeul viu”, scopurile acestuia fiind acelea de a stimula inovația la nivelul educației permanente, de a angaja o audiență majoră în acest program, de a realiza o alternativă educațională pentru copii și tineri, contribuind în acest fel la dezvoltarea comunității. O componentă importantă angrenată în acest proces a fost cea legată de stabilirea de parteneriate sustenabile între instituția muzeală și instituții școlare din Baia Mare și Maramureș.

În prezent, activitatea Muzeului Județean de Istorie și Arheologie Maramureș își desfășoară activitatea pe coordonatele stabilite de *Legea muzeelor și colecțiilor publice nr.311/2003*, modificată și completată de *Legea nr.12/2006* și pe baza obiectivelor și indicatorilor de performanță aprobate de către Consiliul Județean Maramureș. Prin activitățile derulate, muzeul

Tezaur monetar de aur - secolele XV-XVII

încearcă să fie depozitarul istoriei noastre, o instituție flexibilă, adaptată mediului și nevoilor comunității, vizând îndeplinirea obiectivelor prevăzute în planul de activitate și a funcțiilor principale ale muzeului definite de legislație.

Bibliografie:

Achim Valeriu, „Opt decenii de activitate muzeală la Baia Mare”, în *Marmatia*, nr.5-6, Baia Mare, Baia Mare, 1979-1981, pp.55-75.

Ghidul colecțiilor Muzeului Orășenesc Baia Mare - 1904 (traducere din limba maghiară realizată de Balogh Adalbert).

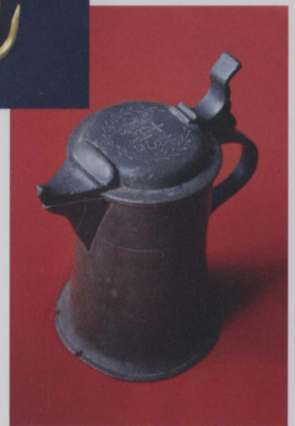
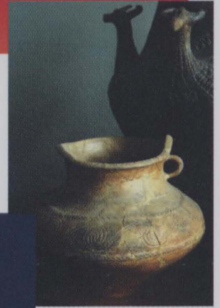
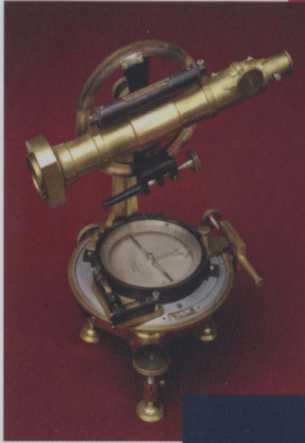
Mănărăzan Mihaela, „«Muzeul viu» un program de educație muzeală de succes”, în *Marmatia*, 9/2, Baia Mare, 2007, pp.154-157.

Pop Lucia, “Manifestări științifice și culturale organizate de Muzeul Județean Maramureș, Secția de Istorie. Calendar retrospectiv, 2001-2004”, în *Marmatia*, 8/2, Baia Mare, 2005, pp.278-293.

Pop Lucia, „Manifestări științifice și culturale realizate de Secția de Istorie. Calendar retrospectiv, 2005-2007”, în *Marmatia*, 9/2, Baia Mare, 2007, pp.151-153.

Ursu Viorica, Pop Lucia, “Manifestări științifice și culturale – expoziții, simpozioane – organizate de Muzeul de Istorie din Baia Mare. Calendar retrospectiv selectiv, 1980-1999, în *Marmatia*, 7/2, Baia Mare, 2002, pp.293-300.

Varga Zsolt, „Colecția de documente «Asociația Muzeală Băimăreană»”, în *Revista arhivei maramureșene*, Anul V, nr.5, 2012, Baia Mare, pp.295-309.

**Muzeul Județean de
Istorie și Arheologie
Maramureș**

